

Nove določbe glede uporabe mesa in masti.

Ministrstvo je izdalo novo naredbo, ki določa omejitve uporabe mesa in masti v gostilnah, hotelih, kakor tudi v zasebnih gospodarstvih. Nova ministrska naredba stopi v veljavo dne 25. julija.

Glavne določbe nove ministrske naredbe so sledeče:

Tudi v bodoče je prepovedana uporaba mesa ob torkih in petkih in sicer ne samo v gostilnah in hotelih, ampak tudi v zasebnih gospodarstvih. Ta naredba se v toliko postroji, da je v bodoče po torkih in petkih prepovedana tudi uporaba drobovine ali vžitnih delov goveje živine, telet, kuncev, svinj, koz, ovce, konj, perutnine in divjačine, nadalje svežih konzerv, vsakovrstnega povenjenega mesa, izvzemši nekaterih vrst klobas, to je klobas iz krvi in drobovine.

Uporaba masti (zabele), sirove ali spuščene, speha, ki je brez mesa, kakor tudi uporaba jestvil iz živalske krvi, mozga, sploh iz snovi, ki se hitro pokvari, kot klobas iz krvi itd., je pa ob torkih in petkih dovoljena.

Jedila se torej lahko tudi v bodoče zabelejo z mastjo ali zabelo in se ni treba bati, da bi vsled tega bil kdo kaznovan. Gostilne dobijo glede uporabe masti obenem z navodili o omejeni uporabi mesa potrebna postavna določila. Po sobotah se na primer po gostilnah mast ne bo smela rabiti za pripravljanje mesa, prikuh ali močnatih jedil. Več kakor 11 dek mesa in če se daje gostom pečenka, več kot 15 dek, ne bo smela uporabiti nobena oseba za enkratno kosilo ali večerjo. Oblasť ima pravico, da od slučaja do slučaja nadzoruje po gostilnah in tudi zasebnih hišah, ali se povsod držijo teh novih postavnih določil.

Oddaja kovinastega orodja.

Deželnoobrambovsko, vojno in trgovinsko ministrstvo je odredilo, da se morajo oddati orodja, posoda in drugi predmeti iz bakra, bakrenih zlitin, niklja in kositra. Oddati se morajo:

1. Kuhinjske posode (kotli za kuhanje, vkuhanje, za sladole, lonci, kaserole, ponve, konve, oblike za peko i. dr.) in priprosto namizno orodje (hladilniki, sklade, tase, skodele, svetilniki i. dr.) iz bakra (tudi pokositreno ali prevlečeno z drugimi kovinami); pod namiznim orodjem ni razumeti jedilnih orodij (nožev, vilic in žlic); 2. pod 1. navedene posode in orodje (izvzemši "pasarsko blago", kakor lonce za juho, konve, sita, skodele za omake, sklade za prikuhe i. dr.) iz čistega niklja; 3. kuhinjsko orodje (n. pr. možnarji, tolkači, kotliči za sneg, priprosti svetilniki i. dr.) iz medija; 4. kotle za pranje, vodne ladjece ognjišč, navažna posoda za vodo ter kopalne banje iz bakra (tudi pokositrene ali prevlečene z drugimi kovinami); 5. kotli za vkuhanje sadja iz bakra ali medija, kolikor se ne vporablja v tovarniških obratih; 6. priproste medenice za žrjavico ali ogenj in priprosti podstavki pred peči iz bakra, medija ali bronu in tomfaka; 7. medeni uteži posamezno ½ kg in več; 8. priprosti drogi (cevi) in nosilci za zastore, drogi za preproge, držaji in obrambni drogi (cevi) iz medija, ki se dajo lahko sneti in nimajo vložka, ali pa imajo vložek, ki se da lahko odstraniti.

de: „Ne smeš, premraz je in ti mi lahko zmrzneš!“ Ker pa ji le ni dala miru, ji je mati naposled dovolila; sešla ji je krasen, gorak kožuh, ki naj ga obleče in dala ji je maslenega kruha in kolača seboj na pot.

Dekle gre v gozd naravnost do male hišice — Trije palčki so kukali iz hišice, pa ona jih nič ne pozdravi; ne da bi jih pogledala, prilomasti v hišico, vsede se na klop k peči, izvleče iz torbe masleni kolač in kruh, ki ji gresta zelo v slast.

„Daj še nam pokusit“, rekli so palčki, pa odgovorila jim je: „Se zame ne bo dovolj, kako naj še drugim dam.“

Ko se je nasitila, rekli so palčki: „Na, vzemi metlo in pojdi pred vrata pometati!“

„Ej, le sami pometajte, kaj mislite, da sem vaša dekla?“

Ker je videla, da ji ničesar nočejo dati, odšla je deklica iz hišice.

Tedaj pa so se palčki menili med seboj: „Kaj naj ji damo, ker je tako nepriljudna in ker ima tako grdo, zavidno srce, da nikomur nič ne privošči?“ — Prvi de: „Jaz hočem, da je vsak dan grša“, drugi reče: „Jaz storim, da ji pri vsaki besedi, ki jo spregovori, poskoči kroti iz ust“, in tretji je dejal: „Jaz pa poskrbim, da nesrečno umrje.“

Dekle je okrog hišice iskalo jagod, pa ker jih ni nič dobila, je odšla slabe volje domov. In ko odpre usta, da bi materi potožila, kaj se ji je v gozdu primerilo, skoči ji pri vsaki besedi kroti iz ust — vsem se je hitro zagnjusilo.

Mačeha je sedaj seveda še huje pihala in le to premišljevala, kako bi nagajala pastorki, ki je bila vsak dan lepša. Zakurila je pod kotlom in namočila štrene. Ko so prevrele, obesila jih je pastorki na ra-

Kovinate predmete morajo oddati brez izjeme vsi obrtniki-izdelovalci, trgovci, gostilničarji, gospodinjstva, društva, samostani in učni zavodi ter sploh vsak, ki ima kaj kovinastih predmetov v svoji posesti.

Izdelovalci in kupčevalci morajo oddati 1 tretjino teže svoje zaloge, ako so že eno tretjino prej oddali; ako pa ne, pa morajo oddati sedaj polovico. Lastnik lahko sam določi, katere predmete bo oddal. Vsi drugi pa morajo oddati vse kovinate orodje in predmete. Če se kak predmet neobhodno sije prositi, da ista poskrbi za nadoprebuje, se mora prevzemno komisijamestek, ali pa se (n. pr. kotli za kuhanje svinjske klaje) trajno ali začasno prepustijo posestniku. Ako se samo začasno prepusti kak predmet posestniku, si mora isti v gotovem roku nabaviti nadomestilo. Glede oddaje večjih bakrenih kotlov veljajo sledeče določila: Kotle za pranje, kotle za živinsko krmo, kotle za vkuhanje sadja, poljske kotle se mora oddati, kakor vse drugo bakreno orodje. Ako je potrebna nabava drugega (nadomestnega) kotla in če sam posestnik ne skrbi za nadomestilo, tedaj bo prevzemna komisija na njegovo prošnjo poskrbela za nadomestitev, pri čemur se bo zaračunala cena nadomestnega kotla na pripadajočo odškodnino in ki, če je cena nadomestnemu kotlu višja, sploh odpade (torej ne bo treba za nadomestni kotel nič plačati). V ta namen se mora napovedati pri prevzemni komisiji v občini natančne mere za gornjo širino in globoko kotla, pri kotlih z robom tudi širino roba. Oddajo se bo odredilo, ko dospe nadomestek. Za nerabljive kotle se lahko zahteva le primerna odškodnina, ne pa nadomestek.

Ko bo v posameznih občinah poslovala prevzemna komisija, naj posestnik, ki kotel neobhodno rabi, prošni, da se mu kotel pusti, da more nadaljevati krmljenje svinj itd. Od komisije mora zahtevati, da mu izda potrebno poverilnico ali potrdilo, da mu kotla ni treba oddati. Torej ni treba nikomur delati nikakih prošenj, ampak prošnje kar ustmeno vložiti pri komisiji, ki bo poslovala (na dan, ki je naznanjen na rumenih razglasih) v občini. Vsak, kdor ima kaj kovinastega orodja, mora, ne da bi čakal na prevzemno komisijo, oddati orodje in druge prej označene kovinate predmete pri občinskem zbirališču na dan, ki je določen na plakatih. Kdor zdaj ne bo oddal, se mu bo pozneje odvzelo in se ga obenem še lahko občutno kaznuje. Oddani predmeti se na zbirališču stehajo in vsak lastnik dobi od komisije uradno potrdilo, katero si naj dobro shrani. Odškodnine za oddane predmete se bo pozneje izplačalo potom občine. Istotako kot bakreni ali nikljasti, se morajo oddati tudi predmeti iz kositra (cina).

Od oddaje oproščeno je sledeče kovinasto orodje: 1. Z bakrom, medjo, bronom, tombakom ali nikljem le prevlečeni ali platinirani predmeti iz drugih tvarin; 2. kotliči za vkuhanje sadja in zelenjave iz bakra ali medija, ki se jih vporablja v tovarniških obratih in strokovnih šolah; 3. kuhinjske tehnične, čajni samovari, takozvani dunajski kavini stroji, električni stroji za kuhanje; 4. vodne ladjece (kotliči) pri ognjiščih tedaj, če se z njih odstranitvijo tudi uničiti porabnost ognjišč, t. j., če se potem, ko se vodna ladja odstrani, ne bi moglo več kuhati na štedilniku; 5. priprosti drogi (cevi) in nosilci za zastore; 6. lekarniška orodja; 7. predmeti posebne umetniške ali zgodovinske vrednosti. Pod točko 7 navedene predmete je pa ven-

me, dala ji je sekiro in ukazala, naj gre na zamrznjeni potok, naj s sekiro napravi luknjo v led in naj štrene splakne.

Dekle je ubogalo, šlo je in prebila s sekiro led ter splakovala štrene.

Mimo pa se je po potu pripeljal krasen voz, v vozu pa kralj. Voz obstane in kralj jo vpraša:

„Deklica, odkod si in kaj delaš tukaj?“

„Uboga deklica sem in štrene splakujem.“

Kralj pa začel ustmiljenje za njo in ker je videl, kako je lepa, reče: „Ali bi šla z menoj?“

„Od srca rada“, odgovorila; bila je vesela, če bi se mogla umakniti izpred oči mačehine sestre.

Vseda se je na voz in se vozila s kraljem v kraljevi grad. In kmalu so ondi obhajali čudovito ženitnino, kakor so to palčki odločili zanje. Cez leto je kraljica porodila kralju sina.

Mačeha pa je izvedela o veliki sreči pastorkice ter je prišla s svojo hčerjo v grad obiskat kraljico. Nekoč pa je odšel kralj iz gradu in ker ni bilo nikogar, zgrabila je zlobna žena kraljico za glavo in nje na hči za nogi, dvignila sta jo iz postelje in skozi okno vrgle v mimo deročo reko. Potem pa se vleže hitro njena hči v posteljo in mati jo odene čez glavo.

Kralj se vrne in hoče govoriti s kraljico, pa mačeha mu reče: „Tiho, sedaj ni mogoče, ker je še vsa v potu. Danes je najboljša, da je sama.“

Kralj ni nič hudega slutil in prišel res še le drugo jutro; a med razgovorom z ženo ji skoči pri vsaki besedi kroti iz ust, dočim je sicer padel zlat cokin.

Kralj vpraša, kaj to pomeni, pa mačeha mu reče, da je to najbrže od hudega potu, pa da se to zopet izgubi.

Ponoči pa je mladi kuhar videl raco, ki je pla-

dar prekloziti prevzemni komisiji, da se ista odda, ali je treba te predmete oddati ali ne. Pri večjih takih zbirkah zadostuje predložitev natančnega seznama. V slučaju pridržanja kakšnega predmeta posebne umetniške ali zgodovinske vrednosti pri prevzemni komisiji dobi posestnik potrdilo.

Kdor svojo dolžnost glede oddaje prelomi, ga kaznuje sodišče s strogim zaporom od enega meseca do enega leta; ta kazen pa se v gotovih slučajih še lahko zviša.

Oddaja se vrši po celi Avstriji. Dne 21. avgusta morajo občine vse označene predmete spraviti na železniške postaje.

Na deželi se je z oddajo pričelo te dni in se bo končalo dne 20. avgusta. V Mariboru posluje prevzemna komisija v Grajski ulici št. 32. Tukaj se morajo oddati prej označeni predmeti v času od 18. julija do 1. avgusta.

Lan in platno.

Kakor se zdaj razvidi, bomo morali zopet vpeljati pridelovanje lanu in izdelavo domačega platna. Starejši ljudje še pomnijo čase, ko se je zelo malo sukna kupilo, vsa druga obleka je bila iz domačega platna. Doma so lan „izriflali“, doma ga mati in bčere zgođile na travnikih. Ko smo imeli terice, je bil to skoro praznik; celi dan so morali kuhati. Marsikatera gospodinja se je kregala, da terice nimajo nobenega dna, da jim nikoli ni dosti. In kakšen ponos je bil, ko smo povsme tehtali in je bilo dobrega prediva en cent ali še dva! Nazadnje so se še preširne terice stehale, da bi vedle, če so za možitev, ker cent mora takrat vsaka imeti. Marsikatera suha je še kak kamen v žep stisnila, da bi ne bila mogoče prelahka.

In kako so potem predle dolge zimske večere, in zraven modrovali! Spomladi so se pa štrene belile. Vsi smo vedeli, kakšne so posamezne predice. Nekatere so imele cele vrvi, prejo debelo kakor polena, druge so znale sukati kolo, da se je skoraj pajčevina napredla. — Dobro domače platno se je nosilo leta in leta.

Zdaj je vse izpodrinil bombaž. Mesto platnene obleke se nosi le kotenina in skoro vsa obleka je iz bombaža. Ženske že skoro več presti ne znajo. V zadnjih desetih letih je šla množina pridelanega lanu več kakor za polovico nazaj. Se v severnih deželah je padel pridelek za 50 odstotkov, pri nas pa še veliko bolj. Bombaža zdaj ni. Po vojski bo bombaža dosti, toda trikrat do štirikrat dražji bo, kakor je bil doslej. Tudi v Ameriki se je vsled vojske vse zelo podražilo. Amerikanci bodo vedeli, kako mi bombaž rabimo. Naš denar ne bo imel po vojski na tujem poprejšnje veljave. Vožnja po morju bo tudi po vojski silno draga, ker bo še dolgo let ladij primanjkovalo. Naše tovarne bodo morale delavce drago plačevati, iskale bodo tudi za-se velik dobiček, torej bo vse to blago zelo drago. Čemu čakati te skrajne sile, ko si lahko že zdaj pomagamo. Nasejmo domači lan, saj se izplača pri tej draginji prediva in semena. Zito moramo sejati za-se; za splošno korist in za našo, še posebej je pa potrebno, da se seje veliko več lanu. Kje naj njive vzamemo? Najboljše bo malo manj žita vsejati, njive prav globoko izorati in rabiti zadosti gnoja in več sveta za lan porabiti.

Največja težava je s tkavci. Oni stari možje, ki so znali tkati, so pomrli. Stave, ta čatiti spomin na pridnost nekdanjih časov, so kje pod streho. Res se je tkavcem poprej veliko premalo plačalo. Ko bi bila

vala v ribniku in govorila:

„Kralj, kaj nameravaš?“

Ali čuješ ali spavaš?“

In ker kuhar ni nič odgovoril, je dejala:

„Kaj moji gosti delajo?“

Tedaj odgovori kuhar:

„Vsi sladko spavajo?“

In zopet je vprašala:

„Kaj dete dela v zibelki?“

Kuhar reče:

„Sladkega spanja se vesel.“

Tedaj pa je šla v podobni kraljica, dala mu je piti, zrahijala mu je posteljico, jo pokrila in je zopet plaval kakor raca v ribniku.

Tako je prihajala dve noči; tretji večer pa je rekla mlademu kuharju: „Pojdi in povij kralju, naj vzame svoj meč in naj z njim trikrat zamahne preko praga.“

Kuhar steče h kralju mu povedat in ga pride z mečem in trikrat z njim zamahne preko praga nad duhom in po tretjem mahljaju stoji pred njim njegova soproga, živa, zdrava in vesela, kakor je poprej vedno bila.

Kralj je bil zelo vzradoščen, a je imel kraljico skrito v sobi do nedelje, ko je imel biti sinko krščen. In ko so opravili krst, tedaj je rekel kralj: „Kaj zasluži človek, ki je drugega dvignil iz postelje in ga je vrgel v reko?“

Mačeha odgovori: „Tak zasluži, da ga zabijejo z žrebli v sod in sod sprožijo, da se zvali po hribu v reko.“

Tedaj pa reče kralj: „Ti si izrekla sodbo sama nad seboj!“, ukaže poiskati tak sod ter vanj vtakne mačeho in njeno hčer. Sod nato zabijejo in ga zavale po hribu v reko.